

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

№ 9 (268) травень 2013

Частина II

Засновано у лютому 1997 року (27)
Свідоцтво про реєстрацію: серія КВ № 14441-3412 ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку наукових
фахових видань України
(філологічні науки)

Постанова президії ВАК України від 18.11.09 р. № 1-05/5

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 7 від 28 лютого 2013 р.)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець -
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор - доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**

Заступник головного редактора -

доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**

Випускаючі редактори -

доктор історичних наук, професор **Бурьян М. С.**,

доктор медичних наук, професор **Виноградов О. А.**,

доктор філологічних наук, професор **Галич О. А.**,

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.**,

доктор педагогічних наук, професор **Горошкіна О. М.**,

доктор сільськогосподарських наук, професор **Конопля М. І.**,

доктор філологічних наук, професор **Синельникова Л. М.**,

доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**

Редакційна колегія серії «Філологічні науки»:

доктор філологічних наук, професор **Блохіна Н. Г.**,

доктор філологічних наук, професор **Галич В. М.**,

доктор філологічних наук, професор **Глуховцева К. Д.**,

доктор філологічних наук, професор **Гриценко П. Ю.**,

доктор філологічних наук, професор **Зеленько А. С.**,

доктор філологічних наук, професор **Фоменко В. Г.**,

доктор філологічних наук, професор **Дмитренко В. І.**,

доктор філологічних наук, професор **Синельникова Л. М.**,

доктор філологічних наук, професор **Трошева Т. Б.**,

доктор філологічних наук, професор **Червинський П. П.**

РЕДАКЦІЙНІ ВИМОГИ

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 5-8 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) – 3,8 см; верхній колонтитул – 1,25 см, нижній – 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***) , 2014.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра – номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга – номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 - 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 15 рядків (українською та російською) та 22 рядки (англійською) із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3-5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013

21.	Хенкіна Г. О. Спільні й національно специфічні риси вираження емоційного стану людини.....	123
22.	Шелудченко С. Б., Шелудченко О. В. Термінологічний корпус науково-популярного дитячого стилю (на матеріалі статей журналу «National Geographic Kids»).....	129
23.	Шпак К. В. Тюркські елементи румейської мови.....	134
24.	Шульженко С. Є. Трансформація англійських запозичень у сучасній японській мові.....	139
25.	Юшак В. М. Когнітивний підхід до вивчення словотворення..	144
26.	Ярема О. Б. Алюзія у лінгвокультурному просторі тексту.....	149
27.	Яремчук О. В. Еліптичність та імпліцитність у газетному дискурсі.....	155

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

28.	Волик Н. А. Риторика и литература: аспекты взаимодействия	160
29.	Воробкало М. О. Поэтика театра Л. Петрушевской в современной критике.....	166
30.	Евдокименко Е. А. Синтез комического и трагического в современной русской драматургии о детях и подростках.....	171
31.	Комаров С. А. НЭП в изображении М. А. Булгакова (на материале фельетонов в «Накануне»).....	179
32.	Лоповок В. Л., Теплицкая О. Н. Развитие и совершенствование речевой и культурологической компетенций в системе школьного далеведения (на материале перифраза далевской тематики).....	189
33.	Лызлова С. М. Гумберт Гумберт на „другом конце света" (на материале рассказа Л. Улицкой «Голубчик»).....	197
34.	Нестерук В. В. О некоторых особенностях малых жанров русской реалистической прозы конца XX - начала XXI века...	202
35.	Плотникова А. А. Кинематографичность как приём в творчестве А. Н. Вертинского.....	208
36.	Проніна Я. І. Інтертекстуальність як характерна риса ідіостилію Юрія Андруховича.....	216
37.	Сатановська Г. С. Засоби художньої реалізації антиномії «Рим» - «Провінція» в просторово-часовій структурі роману М. Юрсенар «Спогади Адріана».....	222
38.	Стасевич Ю. Ю. Літературні твори як носії культурної пам'яті.....	227
39.	Тертычная Н. Н. Типология мужских персонажей в прозе В. Токаревой.....	232
40.	Черниенко Л. В. Писатели второй половины XX века о «тайнах русской души» (некоторые аспекты проблемы).....	241

41.	Барабанова Г= В професійно орієз
42.	Бубнова До В. писемного мовлеї
43.	Martern] anowa G Fremdsp
44.	Симоненко М. В и литературы культуры.....
45.	ФедвдкГ, М. Інт< іноземної мови....
46.	Шевніна Ло Є. матриця у мето студентів немов

- С. 5 -26.
лазами /
Прогресс-
опознания
(Алексис»,
). дис. на
Литература
. - 26 с.
Маргерит
:ореф. дис.
[итература
- 21 с.
Эчерки по
Гэстетики.
- 502 с.
Лотман. -
> и текст //
127 - 284.
р / Пер. с
. - 376 с.
рстському
ук : спец.
>. - 20 с.
эволюции
; на соиск.
ура стран
!гсепар М.
4.- 319 р.

Статья посвящена анализу способов реализации антиномии образов Рима и провинции в пространственно-временной модели романа М. Юрсенар «Воспоминания Адриана». Выявлены характерные черты обоих хронотопов, формирующие смысловую оппозицию, что подчеркивается грамматической категорией времени глагола. Противопоставление внешних хронотопных образов отображает противоречивость внутреннего хронотопа - психологического состояния героя и дуальности его умонастроения. Намечены перспективы дальнейших исследований по проблематике статьи.

Ключевые слова: М. Юрсенар, Рим, провинция, хронотоп, оппозиция.

SaianoYska Є. S. Means of Artistic Implementation of Antinomy "Rome" - "Province" In Spatiotemporal Structure of "Memoirs of Hadrian" by M. Yourcenar

This article is dedicated to the analysis of the means of implementation of images of Rome and province in the spatiotemporal model of "Memoirs of Hadrian" by M. Yourcenar. Characteristic features of these images creating semantic oppositions were found, which is emphasised by the grammatical category of tense. Antithesis of the external chronotope images depicts the contrariety of the internal chronotope - the main character's psychological condition and duality of mentality. The perspective of further studies on the subject of the article is denoted.

Key words: M. Yourcenar, Rome, province, chronotope, opposition.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент - к. філол. н., доц. Вашенко Ю. А.

амтаномий"
і1 роману

УДК 82:008

Ю. Ю. Стасевич

ЛІТЕРАТУРНІ ТВОРИ ЯК НОСІЇ КУЛЬТУРНОЇ ПАМ'ЯТІ

Інтенсивне дослідження феномену пам'яті почалося в ХХ столітті. Однак і до цього часу проблематика пам'яті розглядалася протягом існування всієї історії філософської думки. Звернення до пам'яті як важливої теоретико-методологічної проблеми ми знаходимо у Платона, Арістотеля, Гребля, І. Канта, Г. В. Гегеля, К. Маркса, В. Дільтея, А. Бергсона, Ф. Ніцше, Е. Гуссерля, М. Хайдеггера, П. Рікьора. Прояви феноменів пам'яті найтіснішим чином пов'язані з розвитком культури. У зв'язку з цим формується уявлення про культурну пам'ять, яка носить не тільки індивідуальний характер, а й колективний.

Дослідження колективної пам'яті в культурологічному аспекті проводили А. Моль, Я. Ассман, П. Хаттон. Дана тематика представлена не тільки у монографіях, але і в новітніх дисертаційних дослідженнях К. Б. Молдобоева, М. П. Назарове! П. А. Закліканського, С. Ю. Чехлова.

Так, тема пам'яті завжди викликала і продовжує викликати інтерес науковців. Більше того, теми досліджень, присвячених проблемам пам'яті та спогадів відіграють все більшу роль серед наукових робіт. В результаті чого відбулось формування нової культурологічної «парадигми». Навколо терміна пам'яті сформувалася нова парадигма культурознавства, яка дозволяє розглядати різні культурні явища та площі - мистецтво та літературу, політику і суспільство, релігію та право - у тісному зв'язку один і одним, що дозволяє говорити про чисельну кількість ще недосліджених аспектів, як, наприклад, взаємозв'язок досліджень пам'яті і літературознавства, що досліджується у даній статті.

Починаючи з 1990-х років можна констатувати, що у літературознавстві відбувся поворот на культуру.

У цьому, орієнтованому на культуру літературознавстві, важливо досліджувати літературні твори також з точки зору того, яке місце вони займають у громадському та культурному контексті. Окрім того, важливо звертати увагу на те, які функції вони виконують у певних соціальних групах. Для того, щоб мати змогу провести подібний аналіз того чи іншого літературного твору необхідно з'ясувати за яких умов літературні тексти стають носіями культурної та комунікативної пам'яті спільноти. З чого і постає мета даної статті.

Для реалізації поставленої мети були сформовані наступні завдання: на основі концепції Яна Ассмана дати визначенню культурної пам'яті, розглянути концепції Алейди та Яна Ассманів про культурний та літературний текст, а також концепцію колективного тексту Астрід Ерль; на основі проведеного аналізу цих концепцій визначити умови становлення літературного тексту носієм культурної пам'яті.

Ассман розрізняє колективну пам'ять, що базується на повсякденній комунікації та колективну пам'ять, яка спирається на символічне об'єктування. З чого постає різниця між повсякденною комунікативної пам'яттю і культурною. Ассман навмисно протиставляє типові риси цих двох типів пам'яті, прагнучи показати тим самим, що їх зміст, форми, часова структура і носії ґрунтовно відрізняються один від одного.

Так, повсякденна комунікативна пам'ять мало формалізована, це, скоріше, усна традиція, що виникає в інтерактивному контексті людських відносин в повсякденному житті, - свого роду «живий спогад», що існує протягом життя трьох поколінь: діти - батьки - діди. Її тривалість складає всього 80-100 років. Ассман стверджує, що характерними ознаками комунікативної пам'яті є те, що вона формується, не піддаючись жодному порядку, не має певної

спеціалізації, а також чітко встановленої теми. Таким чином, йдеться про ті спогади, що формуються очевидцями тієї чи іншої події на підставі їхньої біографії, власного досвіду та комунікації, і яка триває, як вже зазначалося вище, лише впродовж життя наступних трьох, чотирьох поколінь. Таким «живим» спогадам, що є лише інтерпретацією минулого певної особи та її досвіду, загрожує забуття, якщо їм не надати форми типової для культурної пам'яті, що в свою чергу забезпечить їм «вічне життя» [1, с. 232 - 233].

Культурна пам'ять, навпаки, формується століттями. Її характеризує високий ступінь формалізації, і виникає вона в полі церемоніальної комунікації. Пунктами фіксації або об'єктованими формами культурної пам'яті Я. Ассман вважає тексти, зображення, монументальні споруди, наприклад єгипетські піраміди, написи та зображення на них. До неї ж можна віднести ритуали і сакральні дії як інституалізовані форми комунікації, які, будучи фігурами спогадів, як би підносяться над часом. Носії культурної пам'яті - вже не обов'язково, сучасники актуальні спільноти тих, що згадують, а особливі, обрані (іноді професійні) зберігані та носії традицій, так, жреці, шамани, барди, священики. Крім того, Ассман вважає, що, навіть, письменники, митці є хранителями культурної пам'яті [1, с. 235 - 237].

Досліджуючи проблему культурної пам'яті у літературних творах Алейда Ассман зазначає, що необхідно розділяти літературні тексти від текстів культурних. Під час читання перших читач виступає автономним індивідом, що сприймає текст, керуючись лише власними відчуттями, у той час як культурні тексти дають можливість реципієнту відчувати себе членом певної культурної спільноти.

Читання літературних текстів виділяється, на думку Ассман, таким методом рецепції, як естетична дистанція між читачем та твором. У порівнянні з цим, сприйняття культурного тексту відзначається тим, що реципієнт під час читання відчуває хвилювання, повагу, отримання знань, таким чином береться до уваги той факт, що культурні тексти несуть у собі лише правду, що буде актуальною за будь-яких часів [2, с. 156 - 157]. Ян Ассман, підтримуючи думку дружини, зазначає, що культурні тексти - це такі, що мають нормативні та формативні зобов'язання перед спільнотою. Йдеться про те, що культурні тексти не лише підкреслюють соціальні норми, що царюють у певній спільноті, а сприяють тому, що пригадування колективних знань цією спільнотою формує у її членів колективну картину власної ідентичності. Що ж стосується літературних текстів, вони на думку Ассмана стоять перед загрозою старіння і мають постійно пристосовуватися до очікувань реципієнта, щоб бути цікавими для нього та потрапити у поле його уваги [3, с. 200 - 202].

. Астрід Ерль. цікавлячись питанням про те, наскільки література може бути носієм колективної пам'яті та які функціоналізації можуть отримати літературні тексти в межах спільноти тих, що згадують,

доповнила роботи Алейки Ассман щодо культурних та літературних текстів. Так, Ерль вводить ще один термін -колективний текст, у зв'язку з чим вона визначає різні функції культурних спогадів, які виникають при читанні літературних творів.

Астрід Ерль підтримує думку, що культурні тексти з'являються у зв'язку з певним способом сприйняття, який надає їм статус тих, що знаходяться поза часом. Звідси, культурні тексти стають носіями культурної функціональної пам'яті, чого не можна сказати про колективні тексти.

Якщо літературні тексти будуть читатись саме у цих рамках сприйняття, то вони стануть культурними текстами і, таким чином, сформуєть накопичувальний носій культурної пам'яті, який буде спроможний зберегти для наступних поколінь ті цінності та норми, що зображені у літературі. У зв'язку з цим Ерль підкреслює, що роль культурних текстів полягає не лише у генерації спогадів як носіїв культурної пам'яті, які роблять можливим доступ до культурних пам'ятників, що варті того, щоб про них завжди пам'ятали, але вони самі стають проявами культурної пам'яті. Спираючись на цю подвійну функцію культурних текстів, Ерль стверджує, що вони є предметом культурної пам'яті, що водночас виступає і тим, що нагадує, і тим, про який пам'ятають [4, с. 95 - 97].

Концепція Ерль про колективні тексти демонструє іншу можливість сприйняття літературних текстів. Літературні твори, які сприймаються як колективні тексти виступають в якості носія, що постійно циркулює. Він має можливість розподіляти певні, зображені у літературній формі, картини минулого, знання та проекції дійсності серед культур тих, що пригадують і, таким чином, наприклад, у громаді тих, що згадують ініціювати процеси рефлексії та викликати дискусії стосовно зображуваних предметів.

На відміну від культурних текстів до колективних текстів, за Ерль, можна віднести також літературні твори, які не можна назвати, поки що, такими, що відповідають літературному канону, які у інституціях культурних спогадів не займають високої позиції твору, на матеріалі якого можна вчитись. Ерль констатує, що теоретично кожний літературний текст може виконувати роль колективного.

Подібно до концепції культурних текстів, концепція колективних текстів представляє такий феномен сприйняття, що всередині культур тих, що згадують ґрунтується на колективних процесах досягнення домовленостей. Від них та від їхнього результату, вираженого у різноманітних стратегіях сприйняття залежить, чи стане літературний текст культурним, а, отже, і таким, що можна вважати важливою складовою частиною культурної пам'яті, чи його буде сприйнято, скоріш, як колективний текст, носій, що постійно циркулює. Найважливішою характеристикою носіїв, що постійно циркулюють, Ерль вважає те, що вони швидко старіють та зникають зі свідомості

літературних
кет, у зв'язку
гі виникають

з'являються у
атус тих, що
ють носіями
сказати про

! цих рамках
таким чином,
і, який буде
та норми, що
те, що роль
дів як носіїв
) культурних
але вони самі
цю подвійну
є предметом
[ує, і тим, про

знетрує іншу
іні твори, які
сті носія, що
ІІ, зображені у
жції дійсності
клад, у громаді
икати дискусії

шх текстів, за
южна назвати,
шнону, які у
зиції твору, на
лично кожний

їв, концепція
ірийняття, що
а колективних
ого результату,
жить, чи стане
можна вважати
чи його буде
ійно циркулює,
э циркулюють,
ь зі свідомості

громади, тому що їхня функція обмежується лише синхронним розповсюдженням інформації і вони швидко змінюються з надходженням більш актуальних пропозицій, що надходять з медіа.

Важливо підкреслити, що один і той же текст може виконувати функцію як культурного так і колективного тексту, отже, в залежності від модусу сприйняття виступати водночас і накопичувальним носієм, і тим, що постійно циркулює [4, с. 100].

Отже, довготривале сприйняття, літературних текстів таке, про яке можна сказати, що воно лежить поза часом є неможливим, тому що вони створюються під впливом модних тенденцій, нових напрямів у історії, які є дуже швидкоплинними. За таких умов ніхто не може гарантувати того, що для наступних поколінь реципієнтів ці тексти будуть цікавими. Культурним же текстам, таким як «Біблія» або «Фауст» Гьоте, навпаки, самі реципієнти надали статус культурного блага, яке повинно бути збереженим та ніколи не втратить своєї актуальності. Так, для того, щоб літературний текст перетворився на культурний, а відтак, став каноном предмета культури, який гідний того, щоб його передавали з покоління у покоління необхідне сприйняття його реципієнтами, подальше обов'язкове надання його на колективний розсуд.

Подальше дослідження планується провести у напрямку аналізу літературних творів Гюнтера Грасса з метою з'ясування наявності в них тематики культурної пам'яті.

Список використаної літератури

1. Assmann J. *Daskulturelle Gedächtnis. Schrift, Erinnerung und politische Identität in frühen Hochkulturen* / Jan Assmann - München: Beck, 1992. - 547 s.
2. Assmann A. *Was sind kulturelle Texte?* / Aleida Assmann. - München: Beck, 2001. - 463 s.
3. Assmann J. *Kulturelle Texte im Spannungsfeld von Mündlichkeit und Schriftlichkeit* / Jan Assmann. - Stuttgart: Deutsche Verlags-Anstalt, 1995. - 364 s.
4. Erll Astrid. *Gedächtnisromane. Literatur über den Ersten Weltkrieg als Medium englischer und deutscher Erinnerungskulturen in den 1920er Jahren* / Erll Astrid. - Trier, 2003.-382 s.

Стасевич Ю. Ю. Літературні твори як носії культурної пам'яті

У статті розглянуті концепції Яна та Алейди Ассман, Астрід Ерль. Завдяки чому, перш за все, було надано тлумачення таких термінів як колективна та культурна пам'ять, а далі було надано дефініції термінам колективний та культурний текст і розкрито умови становлення літературного тексту культурним, тобто таким, що є завжди актуальним у спільноті. Усе це є основою для подальшого дослідження літературних текстів у культурологічному аспекті.

Ключові слова: культурна пам'ять, культурний текст, літературний текст, колективний текст.

Стаевич Ю. Ю. Литературные произведения как носители культурной памяти

В статье рассматриваются концепции Яна и Алены Ассман, Астрид Ерль, На основе чего, прежде всего, была дана дефиниция терминам коллективная и культурная память, а далее раскрывается значение понятий коллективный и культурный текст, и условия становления литературного текста культурным, т.е. всегда актуальным в обществе. Все это является основой для дальнейших исследований литературных текстов в культурологическом аспекте.

Ключевые слова: культурная память, культурный текст, литературный текст, коллективный текст.

Stasevich J. Literary Works as a Medium of the Cultural Memory

The following article considers the conceptions of Jan Assmann and Aleida Assman, Astrid Erl. Based on that, the definition of the terms the collective memory and the cultural memory was given first of all and further the meaning of the terms the collective text and the cultural text, and the conditions for the becoming from literary work the cultural text, that is always relevant in society, were disclosed. All this is the basis for further studies of literary texts in a cultural context.

Key words: cultural memory, cultural text, literary work, communal text.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2013 р.

Прийнято до друку 28.02.2013 р.

Рецензент - к. філол. н., доц. Недайнова І. В.

УДК 821.161.1 - 32.09 + 929 Токарева

Н. Н. Тертычная

ТИПОЛОГИЯ МУЖСКИХ ПЕРСОНАЖЕЙ В ПРОЗЕ В. ТОКАРЕВОЙ

Невозможно определить, какие образы доминируют в произведениях В. Токаревой. Несмотря на то, что некоторые критики (Бурдина Е. А., Коротенко Л. В., Букина Ю. А., Кудрявцева М. И и др.) называют ее творчество «женской прозой», она в равной степени уделяет внимание как женским, так и мужским персонажам («Вместо меня», «Коррида», «Паша и Павлуша», «Северный приют», «Телохранилитель»). И те, и другие получают полную, всестороннюю реализацию в ее произведениях.

Рад
претендует
делали муя
ничего не з
нужно общ*
В\
свое взрос;
ненависть,
отсутствия
паутина, н
общение» г
что он несч
Не;
полноценж
самые разн
эмоции пес
Гц
подчиняете
активный
пассивност
понимает н
Пр
придержи»
потребност
мужчина д
своих дейс
ли не нор?
героини хо
мужских п
зарабатыва
женщину. /
не отвечает!
Со
судьбу «С1
готовить го
мог одногс
его достой
утверждав!
ВОСПрйШШ
мужчина -
«настоящее
не найти в
человека, '
характер п;